

Parió, -ona [rima *parions*, c. 1390, Aversó, *Torc.*, vol. I; *DTo*. 1670 «parilis, comes, socius»; «parejo, compañero, *par*, *compar*», Belv.]: derivat de *paria*, peculiar del cat. i la llengua d'oc, *parion* «pareil, égal», on és una mica més antic: un parell d'exemples medievals, un de prov. del S. xv, i en el sentit de 'parell, no senar' en un text tolosà del xiv, *PSW* vi, 81; Rayn. iv, 415; *PSW* vi, 81; *TdF*; gascó *parioús* 'nuvi, núvia' (Bigorra, Camelat, *Belime*, 90).

En català designa els objectes 'que formen part d'un parell de coses iguals', sentit en què ja l'úsà Verdaguer a l'*Atlàntida* de 1878, quan en el *Chor d'Illes Gregues* parla Lesbos: «Ja l'anyell delitós ab quatre passos, / de bardissa en bardissa, / assaboreix la jonsa que entapissa / mes dues enconrades *pariones*, / y la mar que entretalla mos ribassos, / afluint a plaher sos flonjos llassos, / mes dos filles bessones / avuy, per sempre, s'han donat los brassos» (vii, 14.13). En el Capcir s'usa amb el sentit de 'igual' (com el fr. *pareil*): *tút és pəriú*; «al bosc? - és *pəriú*» (Ral, 1960). *Aparionar*; *apariament*. Algunes vegades es diu també *desparionat* 'mancat del *parió*' quan es tracta d'un parell de mitjons, per exemple (més general *despariat*, id.).

Aparellar: «Si ls cardenals han bon consell, / que'l concili sia bo e bell, / cascun ab gran gaüig s'*aparell*, / car Déus serà tots ab ell, / sus en lo cel», 1311, Lull (*Lo Concili*, v. 150, *NCl*. iii, 119); «si volez, sé-<y>ner, res de nós, sapiaz que son *apare*<l>*laz* a la vostra voluntad», carta al Bisbe d'Urgell sobre Toló (Baridà), c. 1260; «jo só *aparellat*, de voluntat e de fait, vós a servir»; «som *aparellada* de fer e de dir e d'obezir vostres manamentz», altres de semblants i d'igual data (PPujol, *DocVgUrg.*, 19.8, 225.6, 28.10); «l'abadesa dix --- *Aparellada* són de perdonar e de pregar lo convent que perdó», Lull (*Blanq.* i, 180.7).

També, però, com a transitiu, en la prosa lulliana: «hac una casa on stegués un home que servis Blanquerna e qui li *aparellàs* de menjar», «anaren ab ell tro a la cella on havien *aparellat* son abitatge» (*Blanquerna* ii, 257.20, 257.14). Tots dos usos també en Jaume I i altres clàssics medievals: «hagren *aparellades* ses fayles»; «e Nós som *aparaylats* de fer ço que vós manarets», *Cròn.* Jaume I (Ag., 27, 37). «Tanrost dues galeres foren *aparellades*, e muntà sus, e pensà-se'n d'anar», Muntaner (Casac., § 52, 112.11).

Freqüent l'aplicació culinària, ja S. xiv: «si li dónes carn que *aparell*, ella posarà oli en l'olla, tothom ne farà anar malcontent»; «una lamprea molt ben *aparellada*», Eiximenis (*Dones*, § 28; *EntreDL* i, p. 198, § 3, p. 7). «Féu *aparellar* per aquella nit viandes e tot lo que mester havien», JoMartorell (Ag. i, 24), en el qual també figura amb altres aplicacions: «en el qual havia fetes *aparellar* dues grans e altes tombes, ab molt rics draps de brocat per terra» (i, 23).

«*Aparellar* y guarnir les *naus*: instruere naves», «lo qui *aparella* lo convit: conditor, instructor convivii», «*aparellar* lo menester: praeprare materiam ad aedificandum», OPou (*TbPu.*, 73, 188, 3). «A Maria Casas, de Taravaus, per lo trevall de *aparellar* lo dinar:

4 sous», a. 1718 (CGomis, Avinyonet d'Emp., Arabía, *Misc. Folk.*, p. 42). *Aparellament* («hòmens ab escuts e ab lances e ab lur *apparellament*», Jaume I, *Cròn.*, 118; Lacav.; fer grans *aparellaments*, pseudo-Boades, 200). *Aparellat* en el sentit d'«apariat» no és tan freqüent, però també és possible: «Allí los dos guarniren son niu, on feren vida / d'*aparellats* coloms», *Atl.* x, 32b.

El derivat postverbal és *aparell*, que ja trobo en un pla militar dels Templers o de Lull, l'any 1309: «Encara si' partit per los caps qui en les batayles seran posatz, los *apareylls*, que ajatz, de combatre e d'esvesir [= 'esvaire, atacar'] lo mur, axí com gates, manteletz, bancs, petgatz, paveses, escales ---» (Finke, *Acta Ar.* iii, 215). Rarament (*a*)*parella*: «fo ordonat que tot hom qui compre o vena rasims, aquí aja, él e-l pesador, de la saumada a pesar, entre les dos parts, 1 dr., e-l dit pesador aja la romana, an tota s'*apareylla* e ab totes ses asines», doc. ross. de 1318 (*RLR* xxxii, 157, que P Vidal glossa «avec tout son appareil et tous ses instruments»).

Aparellador per a una mena de mestre d'obres, ja el trobem a princ. S. xvi: «Jaume Solà, d'ofici piquer, és titulat en 1402 --- *aparellador* de la obra, y més tart *mestre de la obra*; --- 1407 --- paguí a 'N Jacme Solà, *apparellador* de la obra ---», Bna., CaCandi (*Misc. Hi. Cat.* ii, 198). *Aparellat*, substantivat com a nom d'una mena de cuinat: «*pareyat*: potage», eiv., PzCabr.

Apariar és derivat de *paria*, com he explicat supra. No en veig documentació fins al Lacav.: «*apariar* algunes coses: copulare, jugare, conjugare; *apariar-se* lo mascle ab la femella pera la generació ---; *apariat*: copulatus: gossa *apariada* ab lo mascle; *apariament*: obra de *apariar*: *apariament de bous* ---». Tanmateix és medieval (Ss. xiv o xv) la Compilació de Proverbis àrabs extractada pel *DBal.*: «no demans del hom quiy<n> és, mas ab quins s'*aparia*». «Los aucells com s'*aparian*, les flors com --- y tot se torna jove», EmVilanova (O. C. ii, 15).

Tr.: molt en els escr. Renaix.: «quan l'Àngel va arribar al seu mas, va *apariar* lo cavall, hi muntà y s'allunyà d'aquella terra ont hi havia gosat tant», Martí Folguera (*Lo caragirat*, 20); «quan tingué la muda *apariada*, la desà en un cistell, comensant a vestir-lo», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 13); «per fi convingueren en *apariar* per a tal objecte la sala y alcova, qu'ells dos havien sempre ocupat, tenint en compte que era la pesa més quiet», Noller, *Vilaniu*, 64; «les marionetes esperen el moment de sortir, postureres com són, estufant-se el cabell, o *apariant-se* el devantal de pampolina», Coromines (*Putxinellis*, p. 6); *apariar la rodeïlla*, id. (*L'avi dels Mussols*, iv, p. 147). *Aparellats* e *pariats* en el pseudo-Boades (1667).

55 *Despariat* 'mancat de *parió*', també 'disseminat': «St. Cebrià --- les casetes blanques, *despariades* per grosses esclertes de verdura, s'aclofen a la falda de l'església ---», Coromines (*Silèn*, O. C., 1547).

En llatí vulgar de Catalunya, i una porció de la Romània circumdant, se suposa que vagi existir un